

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 104/2018 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen turvapaikanhakijoiden oikeusturvasta, yksilöiden oikeusasemaa koskevista muutoksista ja Maahanmuuttoviraston laillisuustarkastuksesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Emma Karin/vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 104/2018 vp:

Mihin toimenpiteisiin aiotte ryhtyä sen varmistamiseksi, että turvapaikkaa hakevat varmasti saavat Suomessa oikeudenmukaisen ja yksilöllisen käsittelyn ja että soveltamiskäytäntömme on linjassa perus- ja ihmisoikeusvelvollisuuksien kanssa, mihin toimenpiteisiin aiotte ryhtyä, että yksilön oikeusasemaa koskevat muutokset toteutetaan aina jatkossa lainsäädäntöteitse ja kun totesitte 12.3.2018 vastauksessanne kirjalliseen kysymykseeni (KKV 31/2018 vp), että Suomen turvapaikkajärjestelmästä teetetään tarvittaessa ulkopuolisia selvityksiä, niin aiotteko nyt teettää tällaisen laajemman selvityksen Maahanmuuttoviraston toiminnasta?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Yhdenvertaisuusvaltuutettu, Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta ja Åbo Akademin ihmisoikeusinstituutti ovat tehneet yhteisen pilottitutkimuksen, jossa selvitettiin Maahanmuuttoviraston kansainvälistä suojelua koskevista päätöksissä tapahtuneita muutoksia. Tutkimuksessa selvitettiin, miten ulkomaalaislakia sovellettiin kansainvälistä suojelua koskevista päätöksissä Maahanmuuttovirastossa vuosina 2015 ja 2017. Tutkimuksessa pyrittiin erityisesti analysoimaan, onko ratkaisukäytännössä tapahtunut muutoksia ajanjaksojen välillä sekä sitä, miten mahdolliset muutokset näkyvät konkreettisessa päätöksenteossa. Tutkimuksessa havaittiin päätöskäytännössä muutoksia, jotka osaltaan selittävät kielteisten päätösten määrän kasvua.

Euroopan unionissa on tavoitteena luoda toimiva Euroopan yhteinen turvapaikkajärjestelmä (CEAS), jonka keskeinen tavoite on yhteisten normien yhdenmukainen soveltaminen. Siihen on Suomessa pyritty, kun on havaittu kansallisen EU-normien soveltamiskäytännön poikkeavan selvästi muista EU-maista. Tutkimuksessa kerrotaan, että irakilaisten kohdalla päätöskäytännössä ja myönnettyjen lupien määrässä on tapahtunut muutoksia kesien v. 2015 ja v. 2017 välillä. Tämä pitää paikkansa. Kyseisten vuosien aikana turvapaikkapäätöksentekoon vaikutti kansainvälinen vertailu, jonka virasto teki hallituksen turvapaikkapoliittisen toimenpideohjelman perusteella loppuvuodesta 2015. Toimenpideohjelman myötä virasto pyrki yhdenmukaistamaan kansainvälisen suojelun päätöskäytäntöä erityisesti Ruotsin kanssa. Ruotsi on vertailukelpoinen maa Pohjoismaista, koska sitä sitovat turvapaikkapäätöksenteossa samat EU-normit. Hallituksen toimenpideohjelmassa Maahanmuuttovirasto veloitettiin myös arvioimaan keskeisten

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 104/2018 vp

lähtömaiden (Irak, Afganistan, Somalia) turvallisuustilanne ja tarkistamaan sisäisen paon mahdollisuus päätöksenteossa. Turvallisuustilanteen arvioissa arvioidaan sitä, onko lähtömaissa toissijaisen suojelun alueilta, joille ei voi palauttaa ketään. Syksyllä 2015 tehdyn turvallisuustilanteen arvion perusteella monien Irakin alueiden turvallisuustilanne oli lieventynyt. Aiemmin esimerkiksi kaikille Etelä- ja Keski-Irakista tuleville annettiin vähintään oleskelulupa toissijaisen suojelun tarpeen perusteella. Tämä käytäntö poikkesi vertailu-maastamme Ruotsista. Korkein hallinto-oikeus vahvisti Maahanmuuttoviraston uuden soveltamiskäytännön irakilaisten osalta marraskuussa 2016 (KHO:2016:193 ja KHO:2016:194).

Mitä tulee kysymykseen yksilön asemaan kohdistuviin muutoksista lainsäädäntöteitse, on todettava, että tutkimuksessa esille otetut näkökohdat ovat sellaisia, joihin lainsäädännöllä on vaikea yksiselitteisesti vaikuttaa. Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen ratkaisemisesta säädetään ulkomaalaislain 98 §:ssä. Oleskeluluvan myöntämisen edellytykset arvioidaan kunkin hakijan osalta yksilöllisesti ottaen huomioon hänen esittämänsä selvitykset olosuhteistaan asianomaisessa valtiossa sekä eri lähteistä hankitut ajantasaiset tiedot valtion oloista. Hankittuaan saatavilla olevan selvityksen viranomaisen on ratkaistava asia hakijan eduksi hänen kertomuksensa perusteella, jos hakija on siltä osin kuin se on mahdollista myötävaikuttanut asian selvittämiseen ja jos viranomainen on vakuuttunut hakemuksen uskottavuudesta kansainvälisen suojelun tarpeen osalta. Yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän puitteissa on EU-lainsäädäntöä hakemuksen tutkimisesta ja ratkaisemisesta sekä maatiedon hankkimisesta useista lähteistä. EU:n jäsenvaltioiden on otettava huomioon Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston (EASO) järjestämä ja kehittämä asiaankuuluva koulutus. Näytön ja uskottavuuden arviointia koskeva koulutus puhuttelijoille ja päätöksentekijöille perustuu EASO:n kriteereihin.

Kyse on asian selvittämisestä ja näytön arvioinnista mukaan lukien hakijan kertomuksen uskottavuuden arviointi. Turvapaikkamenettelyn tarkoituksena on selvittää kaiken käytettävissä olevan tiedon pohjalta, uhkaako hakijaa kotimaassaan kuolema, kidutus, vaino tai muu epäinhimillinen kohtelu ja onko hänellä tästä syystä oikeus kansainväliseen suojeluun.

Tietyllä lyhyellä aikavälillä tehtyjä päätöksiä tutkimalla ei voi vielä tehdä lopullisia johtopäätöksiä siitä, onko hakijoiden esittämien perusteluiden hyväksymisessä tapahtunut muutoksia. Tätä varten olisi tarkasteltava myös turvapaikkapuhuttelupöytäkirjoja ja puhuttelun sisältöä. Lisäksi olisi hyvä tarkastella hallinto-oikeuksien päätöksiä.

Ministeriö on keskustellut Maahanmuuttoviraston kanssa, miten edellä mainitun tutkimuksen pohjalta voitaisiin laajemmin selvittää ja analysoida viraston päätöskäytäntöä. Maahanmuuttoviraston on tarkoitus keskustella tutkimuksen tuloksista myös yhdenvertaisuusvaltuutetun kanssa. Päätösten uskottavuusarvioita tarkastellaan Euroopan turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) rahoittamassa hankkeessa (LAAVA). Sen lisäksi tarkoitus on osana Maahanmuuttoviraston laillisuusvalvontaa tarkastella laajemmin edellä mainitun yhdenvertaisuusvaltuutetun ym. tekemän tutkimuksen kohderyhmää tutkimalla tapausten aineistoa mainitua tutkimusta laajemmin tutkimalla puhuttelupöytäkirjoja sekä hallinto-oikeuksien ratkaisuja kyseisissä asioissa. Keskusteluissa on ollut esillä tutkimusyhteistyö esimerkiksi UNHCR:n Tukholman toimiston kanssa. Laajemman ulkopuolisen selvityksen teettäminen saattaisi kestää

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 104/2018 vp

pidemmän aikaa, eikä sellaisen teettäminen tässä vaiheessa ole perusteltua ja ajankohtaista. Ministeriön ja Maahanmuuttoviraston sisäisellä analyysillä pyritään lyhyemmällä aikataululla selvittämään tarkemmin muutoksen mittasuhteet ja havainnoimaan laadulliset kehittämiskohteet. Sen jälkeen voidaan käydä julkisesti läpi saatuja johtopäätöksiä ja keskustella niistä.

Helsingissä 13.4.2018

Sisäministeri Kai Mykkänen